

Liudmyla Lobotska, Candidate of Technical Sciences, Associat Profesor
Mykhailo Luchku, Postgraduate Student, Mechanic Engineer
LLC Ukrelevatorprom ADM
Olena Luchku, Postgraduate Student, Senior Laboratory Specialist
LLC Ukrelevatorprom ADM
Odesa National University of Technology
Odesa, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-356-9-3>

THE POTENTIAL OF UKRAINE IN FOOD SUPPLY TO WORLD MARKETS IN THE CONDITIONS OF WAR

ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ У ПОСТАЧАННІ ПРОДОВОЛЬСТВА НА СВІТОВІ РИНКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Йде вже 575-й день війни, але працівники агропромислового комплексу (АПК) продовжують свою роботу, не зважаючи на тривоги, ворожі ракетні напади.

Починаючи з 2014 р., Україна щорічно нарощувала виробництво зернових, зернобобових і олійних культур. У 2021 р. було зібрано рекордний врожай 106,6 млн. т. Основними зерновими культурами були пшениця і кукурудза на зерно, серед олійних – насіння соняшника.

За оцінками Української зернової асоціації, вітчизняний ринок споживає біля 20 % пшениці, а залишок йде на експорт. Відповідно щорічний випуск соняшникової олії перевищує 5 млн. т, тоді як внутрішнє споживання становить біля 400 тис. т, а значна частина продукції експортується.

До 2021 р. Україна експортувала на світові ринки великі обсяги продовольства. Але з початку війни у 2022 р. ситуація значно ускладнилася. Тим не менш, як свідчать дані Міністерства аграрної політики та продовольства [1], у 2021/2022 маркетинговому році Україна експортувала 47,011 млн. т, а у 2022/2023 МР 45,29 млн. т зернових та зернобобових культур.

Фінансові результати експорту продовольства за 2022 р. і 7 місяців 2023 р. приведені в таблиці 1 (дані 2021р. указані для порівняння). Аналіз даних таблиці свідчить, що кожного року досліджуваного періоду на експорт продовольства припадає більше 40%, і якщо у 2021 р. його експорт приніс Україні \$27,71 млрд., то у 2022 воєнному році цей показник значно знизився – до \$23,39 млрд. (84,4%). За 7 місяців 2023 р. вдалося експортувати продовольства на

\$13,05 млрд., причому левову частину експорту становлять товари II і III груп – 33,1% , 44% і 48,3% відповідно.

Таблиця 1

Структура експорту та імпорту продукції АПК у 2021–2023 рр.

Код і назва товарів за УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис. дол. США	у % до минулого періоду	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до минулого року	у % до загального обсягу
2021/2022/січень-липень 2023 р.						
Усього	68072328,8/ 44135592,5/ 21794742,7	138,4/ 64,8/ 85,3	100,0 100,0 100,0	72843126,6/ 55295748,4/ 35673427,7	134,1/ 75,9/ 119,4	100,0 100,0 100,0
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1345194,8/ 1471818,7/ 793598,4	113,2/ 109,4/ 96,7	2,0/ 3,3/ 3,6	1594007,5/ 1175217,1/ 735176,3	126,7/ 73,7/ 115,2	2,2/ 2,1/ 2,1
II. Продукти рослинного походження	15538028,4/ 13472682,9 7236867,1	130,8/ 86,7/ 117,5	22,8/ 30,5/ 33,2	2130534,2/ 1926951,0 1348796,1	107,1/ 90,4/ 115,5	2,9/ 3,5/ 3,8
в т.ч. зернові культури	12343846,1/ 9108153,5/ 5696255,6	131,2/ 73,8/ 123,8	18,1/ 20,6/ 26,1	166099,0/ 153676,8/ 86707,7	92,8/ 92,5/ 85,2	0,2/ 0,3/ 0,2
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	7037234,2/ 5948570,7/ 3297824,8	122,5/ 84,5/ 104,4	10,3/ 13,5/ 15,1	444037,8/ 293884,8/ 132499,0	158,4/ 66,2/ 85,4	0,6/ 0,5/ 0,4
IV. Готові харчові продукти	3788474,9/ 2496887,0/ 1720592,4	112,7/ 65,9/ 129,4	5,6/ 5,7/ 7,9	3578388,6/ 2645077,4/ 1777427,9	120,5/ 73,9/ 134,8	4,9/ 4,8/ 5,0

Джерело: складено авторами за даними [2]

Зниження на 15,6% фінансових результатів у 2022 р. зумовлено не тільки зменшенням виробництва агропродукції, а й значними ускладненнями логістики: перевезення морським транспортом було призупинено через ворожі дії РФ. Завдяки договору про створення «зернового коридору» з 1.08.2022 р. по 16.07. 2023 р. Україні вдалося експортувати 32,85 млн. т, в тому числі 17,01 млн. т кукурудзи, 8,89 млн. т пшениці, 0,305 млн. т соняшника, 1,75 млн. т олії. Коридор дав змогу зняти з внутрішнього ринку експортні надлишки зернових рекордного 2021/2022 МР, які виникли внаслідок блокування й

захоплення українських портів Росією. Через військову агресію агросектор України зазнав значних втрат. З огляду, підготовленого Центром досліджень продовольства та землекористування (KSE Агроцентр) і Міністерством аграрної політики та продовольства України [3], слідє, що непрямі втрати для агросектору становили \$34,25 млрд. Зокрема, здорожчання логістики та зниження цін на експортно-орієнтовані товари призвели до \$18,5 млрд. втрат (у вересні 2022 р. середньозважені внутрішні ціни на основні експортно-орієнтовані культури були на 60,7% нижче, ніж до вторгнення РФ).

Сьогодні актуальною проблемою є організація поставок через придунайські порти до країн ЄС, а також залізничним транспортом. Ситуація ускладнилася тим, що Польща, Угорщина, Словаччина відмовляються приймати у себе українське зерно, хоча Єврокомісією було прийнято рішення зняти обмеження. Йдуть переговори між сторонами.

Станом на кінець вересня 2023 року, вже чотири судна змогли вийти з портів України через альтернативний коридор, який пролягає внутрішніми водами України та країн НАТО Румунії та Болгарії. Посилення систем ППО півдня України дасть змогу захистити портову інфраструктуру та наростити відвантаження через альтернативний коридор.

Перспективи на 2024 р. не дуже райдужні, бо значні площі на сході країни заміновані. Тому прогнозується зниження обсягів виробництва зерна, також постраждали деякі переробні підприємства, в тому числі олійно-жирового комплексу. Резервом росту експорту слід розглядати збільшення випуску готової продукції з великою доданою вартістю. Крім того, необхідно нарощувати випуск овочів, ягід, меду, горіхів з метою не тільки насичення внутрішнього ринку, а й розширення експорту.

Список використаних джерел:

1. Укрінформ інформус. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3716461-ukraina-vze-eksportuvala-453-miljona-tonn-zernovih.html> (дата звернення: 25.09.2023).

2. Економічна статистика/ Зовнішньоекономічна діяльність / Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2021 р., 2022 р., 2023 р. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/tszt/arh_tszt2023_u (дата звернення: 25.09.2023).

4. Втрати АПК від здорожчання факторів виробництва. URL: <https://agropolit.com/blog/515-viyskovi-vtrati-agrosektoru--rosiyska-agresiya-zavdala-nepryamih-zbitkiv-u-3425-mlrd> (дата звернення: 26.09.2023).